

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Zadnja zborovanja. — Nam in našim društvom! — Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite! — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Kritikujoči glasovi. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Pripravniški tečaj v Idriji. — Inserat.

Zadnja zborovanja.

O minulih velikonočnih počitkih se je zbralo napredno slovensko učiteljstvo v Ljubljani in v Celju, da se pomeni, kako stoji njega stanovska organizacija, da se združi tesneje, se okrepi in dvigne v svojem prizadevanju za korak naprej.

Vesel pojav je to. Kaže nam, da porablja napredno naše učiteljstvo vsako priliko, da utrdi svojo stanovsko organizacijo in si uravnava pota preko težav in bridkosti do boljše bodočnosti. Zadnja zborovanja so nam zopet dokaz, kako živo budi v naprednem učiteljstvu čvrsta stanovska zavest, ki ga dela močnega in ki donaša njegovemu plemenitemu stremljenju bogate sadove.

Naše vrlo učiteljstvo bo pač najbolje razveselila vest, da nismo sedaj več daleč od ustanovitve lastne učiteljske hranilnice in posojilnice, ki začne po važnih preudarkih in temeljitih pripravah kmalu poslovati in ki bo naši stanovski organizaciji krepka, morda najboljša opora!

Tudi zborovanje v Celju je vesel dokaz naprednega mišljenja naših štajerskih tovarišev, dokaz, da je napredno štajersko učiteljstvo močna veja naše celokupnosti.

Tako je napravilo napredno slovensko učiteljstvo zopet moški korak naprej, in njega imponujoča organizacija je stopila v nov štadij.

V nastopnem podajamo poročila o zborovanjih z obljubo, da se na posameznosti še povrnemo ob svojem času!

IX. občni zbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta.“

Dne 30. marca je zborovalo v Narodnem domu »Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta«. Ker je bil t. č. predsednik g. nadučitelj Fr. Gabršek odsoten, je vodil zborovanje podpredsednik g. Jakob Furlan, ki v svojem nagovoru prisotne prijazno pozdravi ter se spomnil umrlega društvenega pokrovitelja, lastnika tiskarne, Riharda Šebra iz Postojne. V znak sožalja so vsi prisotni vstali. Nato je poročal društveni tajnik, g. Juraj Režek, o odborovem delovanju v letu 1903 in sicer tako-le:

Slavni zbor! Na zadnjem občnem zboru dne 7. aprila lanskega leta izvoljeni odbor si je v minulem letu razdelil svoje posle tako-le: Fr. Gabršek, predsednik; J. Cepuder, I. podpredsednik; Jakob Furlan, II. podpredsednik; Juraj Režek, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik in odborniki:

Fr. Črnagoj, Engelbert Gangl, Fr. Gärtner in Janko Likar.

Odbor je imel tekom leta tri seje, pri katerih je reševal društvene zadeve in se razgovarjal, kako bi bilo mogoče oživotvoriti nov vir društvenim dohodkom.

Pred vsem je mislil — in se v principu tudi izrekel — na dobrodelno loterijo, ki bi vrgla društvu lep dobiček, ako bi srečno uspela. Vsa zadeva pa potrebuje študij, pozvedovanja in resnega preudarka — torej mnogo časa. Zato pa odbor letos ni mogel še stopiti pred vas z že gotovimi predlogi. Omejil se je torej tudi letos na zbirke iz krajcarskih knjižic, ki pa sila redko kapljajo — kakor da bi bili naši poverjeniki že skoro vsi pomrli ali pa se jim poizgubile krajcarske knjižice.

Dohodki, ki smo jih dobivali prejšnja leta od prirejenih koncertov in ob okrajnih učiteljskih konferencah, so se docela posušili v tem društvenem letu; le najmlajši naši tovariši in tovarišice so priredili tudi letos svojo abiturijentsko veselico nam v korist ter nam vposlali lep znesek nad 200 K. Čast jim in iskrena zahvala! Da bi se pa bilo oglasilo katero okrajno učiteljsko društvo in pristopilo kot pokrovitelj, o tem niti govora ni, dasi jih moledujemo in pridušamo vsako leto za to. Največ nam je donasal tudi letos naš »gospodarski program«, dasi tudi on peša od leta do leta, in če ne bi imeli še tega, bi morali skleniti svoje končne račune ter enostavno — prenehati. Poleg brezbriznosti našega učiteljstva je temu bila kriva tudi nesreča, da je dosedanji naš trgovec z zvezki in peresi prišel v konkurz ter nam je pri njem odpadel lep letni dohodek. S tem so pa tudi rešene vse naše tožbe in razgovori, ki smo jih opetovano izražali pri občnih zborih in v odborovih sejah.

Odbor je stopil sedaj v dogovor s trgovcem g. J. Bahovcem, ki nam je že vnaprej podaril 50 K ter obljubil svoj vsakoletni prispevek v četrtletjih, ako ga bo učiteljstvo podpiralo z naročevanjem šolskih potrebščin. Obljubil pa je, da bo pritisnil tudi na založnika Grubbauerja, da od svojega dobička žrtvuje v našo korist kak večji letni donesek. Ker poznamo g. Bahovca kot realnega trgovca in kot moža, ki tudi drži zastavljeno svojo besedo, zato mu smemo brez ovinkov zaupati in ga torej podpirati po vsi svoji moči. Zato se nadejamo in prosimo, da bo vse naše učiteljstvo — morda tudi izven Kranjskega — naročevalo vse svoje potrebščine edinole pri g. J. Bahovcu. Gospoda, roka umiva roko, obe pa obraz; zato le »svoji k svojim«!

Odbor je tudi sklenil, obrniti se do vseh slovenskih posojilnic s prošnjo, da bi po zgledu vrhniške in logaške posojilnice podpirale naše društvo z rednimi letnimi prispevki.

Po naročilu zadnjega občnega zbora smo osebno izročili pismo zahvalo svojemu dobrotniku g. nadinž. Fr. Žužku, ki je obljubil nas podpirati tudi v prihodnje, kolikor mu bo to le mogoče.

Dne 2. grudna smo že v petič izplačali »Cesarja Franca Jožefa ustanovo« isti učenki.

Končno izrekamo še svojo presrečno zahvalo vsem blagim dobrotnikom, ki so nas kakorsikoli podpirali v minulem letu. Bog povrnil!

Naše društvo šteje danes: 20 pokroviteljev, 50 ustanovnikov, 120 rednih članov in 200 podpornikov.

Toliko sem vam imel povedati v imenu odbora o našem društvenem stanju in delovanju. Da ni to poročilo veselejše, ni krivda odborova, pač pa brezbriznost in malomarnost našega učiteljstva. S kolikim navdušenjem smo se bili poprijeli razpečevanj krajcarskih knjižic, prirejali koncerte in zbirali doneske ob konferencah in raznih drugih prilikah — danes pa taka mlačnost in malomarnost! Tako, gospoda, ne sme in ne more iti dalje, ako hočemo res kaj prida storiti za svoje zapuščene sirote!

Letos smo dovršili deveto leto svojega obstanka in o Božiču bomo praznovali že svojo desetletnico. In vsakdo bi utegnil morda vprašati, kako li jo bomo praznovali? Jaz rečem, da nič lepše in dostojnejše ne, nego ako se vpiše vsako okrajno učiteljsko društvo kot pokrovitelj, ako se nas spomnite ob konferencah in drugih prilikah z doneski, priredite — kjer le mogoče — koncerte ter pridno razprodajate krajcarske knjižice. Poleg tega pa se vsi natančno držimo svojega »gospodarskega programa!« Na ta način bo dobilo naše društvo lep letni prispevek in to bo najlepše praznovanje društvene desetletnice. Da bi se te naše želje uresničile, v to pomози Bog ter zavednost in delavnost našega učiteljstva!

Tajnikovo poročilo je bilo sprejeto z velikim odobravanjem.

Nato je poročal društveni blagajnik g. nadučitelj Jakob Dimnik o denarnem stanju društva. Povedal nam je, da se je od lanskega leta nabralo 16.306 K 43 h, letos se je pa pomnožilo društveno imetje za 1251 K 49 h, kar znaša skupaj 17.557 K 92 h. Poleg te svote je pa društvena last tudi »Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem«, katere glavnica znaša 2700 K, obresti pa 226 K 93 h; torej skupaj 2926 K 93 h. Če prištejemo vsoto »ustanove« k vsoti »konvikta«, znaša torej koncem IX. leta »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta« vse društveno imetje **20.484 K 85 h**, kar je za naše razmere v teku devetih let jako veliko. Od »ustanove« se je izplačalo v teku petih letih nje obstanka učiteljski siroti Bogumili Osana vsako leto dne 2. grudna 80 K, torej skupaj že 400 K. Obresti, kar jih je čez 80 K na leto, se pripišejo h glavnici, in sicer toliko časa, da se napravi zopet nova ustanova po 80 K na leto ali se pa prva zviša. V teku let bo nastalo na ta način vedno več ustanov za učiteljske sirote na Kranjskem, ki bodo našim potomcem pričale, kako je praznovalo napredno slovensko učiteljstvo tedanje dobe 50letnico slavnega vladanja cesarja Franca Jožefa I. Gospod blagajnik zaključuje svoje poročilo s priporočilom Šeberjeve tiskarne v Postojni za nakup šolskih tiskovin, ker bodo tudi nasledniki r. R. Šebra podpirali učiteljski konvikt s primernim letnim doneskom. Poročilo blagajnikovo je bilo sprejeto s splošnim odobravanjem.

V imenu pregledovalcev računov je poročal g. nadučitelj A. Javoršek, da so računi v najlepšem redu in ves denar plodonosno naložen, nakar je občni zbor izrekel g. blagajniku Dimniku zahvalo in priznanje.

V odbor so bili za bodoče leto izvoljeni gg.: Jakob Furlan, predsednik; Josip Cepuder, I. podpredsednik; Luka Jelenc, II. podpredsednik; Juraj Režek, tajnik; Jak. Dimnik, blagajnik; Fran Črnagoj, Engelbert Gangl, Fran Gärtner in Janko Likar, odborniki. Pregledovalcem računov so bili izbrani gg.: Anton Javoršek, Maks Josin in Alojzij Kecelj.

K točki »Samostalni predlogi« se je oglašil k besedi g. vodja Štefan Primožič ter stavil predlog, da društvo ustanovi »Hranilno in posojilno društvo učiteljskega konvikta, registrovana zadruga z omejenim poroštvo«.

Vodja Primožič je utemeljeval svoj predlog tako-le: Slavní občni zbor! Današnje dobo bi človek lahko imenoval dobo klubov in društev. Za vse mogoče stvari se snujejo klubi in društva, zasledujoč idealne, časih pa tudi jako prozaične zmote. Lep je idealizem, saj nas prav ideje navdušujejo, bodrijo, a slavna gospoda, ob idejah samih se ne živi. Mi učitelji smo itak že po svojem poklicu idealni ljudje in kot take nas pozna najširša javnost. Krilate so že besede: »Res, niste na rožicah postlani, a zavest našega dela vam bodi najlepše plačilo.« Mislim, da je že vsak izmed nas slišal to pesem v najrazličnejših variacijah. Da se ob samih idejah ne da živeti, to smo spoznali tudi učitelji, in to jasno izraža današnji občni zbor. Učiteljski konvikt! Društvo idealne zasnove, ki pa hoče pripraviti redilna tla za uresničenje idej. Društvo, ki deluje na to, da se bodo mogla naša idealna stremljenja z materialno samopomočjo še čvrsteje razvijati. Slišali smo danes iz odborovega poročila, kako je društvo napredovalo. 20.484-85 K imetja! To ni malenkost za naše skromne razmere. In to so naši, učiteljski novci. Ako se ne bi ravno učiteljstvo trudilo, in sicer samo edino učiteljstvo, kje bi bil ta denar? Mi bi ga gotovo ne imeli. Društveniki, ki so kakor marljive čebelice nabirali odbor, ki je z modro preudarnostjo vse delovanje vodil, to sta faktorja, ki sta tak lep napredek učinila. (Res je!)

Odbor in društveniki so pa le učitelji in učiteljice. Vsak izmed nas lahko reče: »Tudi jaz imam del pri teh uspehih.« Gotovo bomo vsi zapustili današnji občni zbor s trdnim sklepom, začeto delo kar moči pospeševati in vse za prospeh društva storiti. Mnogo skromnih moči je velika moč! Sicer gre počasi, a vendar gre. Težko bomo pa dočakali trenutka, da bomo mi imeli materialno korist od društva. Društvu in društvenikom torej treba pomagati, oboji so nujno potrebni materialnih podpor. Kako vendar? Navidezno je odgovor na tako vprašanje nemogoč: zakaj društvenikom treba denarja, društvu pa tudi. Društvo ne more svojega težko zbranega imetja dati za podporo, a društveniki pa že itak dosti za društvo žrtvujejo. Ako hočemo to vprašanje povoljno rešiti, si moramo postaviti vprašanje: »Kam pa denemo svoj denar?« Odgovor je lahek: »Drugim ljudem.« Gotovo da, drugim ljudem, a čestokrat prav po nepotrebem. Pa ne da bi bili tako darežljivi ali celo razsipni. To bi bil vendar prevelik luksuz. A ravno v to razsipnost, v tak luksuz nas silijo naše skromne razmere. Danes damo drugim ljudem več denarja kakor dobro situiran človek, ki ima dovolj

okroglega, da plača takoj, ki je dovolj situiran, da dobi izlahka kredit. Najširši javnosti je znano, da je plačilo na roke vsaj 10% dražje kakor takojšnje. In ravno teh 10% dajemo prav po nepotrebnem drugim ljudem namesto samim sebi. Ravno takih slučajev, ki pa pri nas niso več samo slučajji, je mnogo, mnogo. Ne govorimo končno o različnih nenadnih potrebah.

Padi, padi zavesa pred vsemi tajnimi skrbmi, pred vsem strahom, pred vsemi brezuspešnimi koraki v dosego plačane pomoči. Padi, padi zavesa in zakrij marsikak obup, marsikatero ravno zategadelj ne samo gmotno, marveč tudi duševno uničeno stanovsko osebo. Padi zavesa, zakrij močno podkopan ugled stanu, sramotilno ponižanje stanu, polnega idealov. Tovariši in tovarišice! Tako ne more in ne sme iti dalje! Kakor smo iz svoje skromne moči nabrali vsoto 20.484-85 K, tako se moramo iz svoje moči drugič dvigniti, iz svoje lastne moči drug korak za materialno osamosvojitev storiti! Lep zgled, kako se učiteljstvo lahko postavi, da hodi po svojih nogah, nam daje dunajski »Lehrerhausverein«, našemu »Učit. konviktu« slično društvo. To društvo je ustanovilo leta 1890. »hranilnico in posojilnico Lehrerhausvereina, reg. zadrugo z omejeno zavezo« na podlagi zakona z dne 9. aprila 1873. l. Začelo je prav skromno. Leta 1890. je imelo samo 177 zadružnikov, ki so vplačali 11.010 K. Dala je posojil in prejemov 23.799 K. Od teh je bilo koncem leta vrnjenih 1366 K. Čisti dobiček je znašal samo 314 K in rezervni zaklad samo 354 K. Leta 1896. je bilo 866 zadružnikov, vplačanih deležev 503.448 K, izposojenega denarja 279.297 K, vrnilo se je 159.300 K. Čisti dobiček je znašal 27.030 K. In leta 1902.? Število zadružnikov 1490, vplačanih deležev 1.064.950 K, hranilnih vlog 105.823 K, izposojenega denarja je bilo 695.076 K, vrnilo se je 447.965 K, čisti dobiček je znašal 64.618 K in rezervni zaklad je narastel na 81.243 K. — S takimi vsotami seveda mi nikdar menda ne bomo računali, a če vzamemo kot minimum $\frac{1}{10}$, so to že lepe številke. Poglejmo si jih! Število zadružnikov bi znašalo potem-takem 149, vplačanih deležev 149, 106.495 K, hranilnih vlog 10.582 K, izposojenega denarja 69.507 K, vrnjenega 44.796 K, čisti dobiček 6461 K in rezervni zaklad 8124 K. Kaj ne bi bile to številke, ki bi imponirale? Ne gledali bi več z nekim svetim spoštovanjem marljivih odbornikov »Vdovskega društva«, ki so sedaj edini v našem stanu, ki nam predlože bilanco, ki kar mrgoli postavk s tisočaki. Kapa kosmata! Tisočaki! Pa šalo v stran! Dobili se bodo kakor povsod malodušneži, ki bodo z glavami odmajevali in svoje svareče glasove povzdigovali, češ: ne pojde!

No, tudi vsem tem skrbnim tovarišem pritrdimo: naj obdrže svoje mnenje za pravo. Tu ne velja premišljati, ali pojde ali ne pojde. Kdor misli, da pojde, naj stopi v naše vrste, vsem tistim pa, ki mislijo da ne pojde, pa pustimo z največjo ravnodušnostjo njihovo mnenje in čakajmo prav tako ravnodušno, da postanejo sami goreči Pavli, ki bodo zadrugi kasneje s podvojeno gorečnostjo služili. (Dobro!) Dejal bi pa kdo: »Čemu nam torej na občnem zboru »Uč. konvikta« vse to razkladaš? Ako nisi nasprotnim mnenjem dostopen, po čemu pa vlačiš to za zadevo sem?« Toda počasi, taki prijatelji! Gre samo zato danes, ali pripuščati občni zbor, da se ustanovi zadruga, in sicer samostojna zadruga, ki bo imela namen, društvo »Učiteljski konvikt« podpirati, zakaj izgub se društvu ni bati. Zadružniki jamčijo in nihče drugi. Gre le zato, ali hoče društvo »Učit. konvikt« denarne koristi — malovernim rečem: eventualne denarne koristi?

Kakšne denarne koristi bi pa imelo vobče društvo od bodoče zadruge? To moram tudi še naštet.

1. Letni donesek bodoče zadruge. V zadružna pravila se bo sprejelo določilo: Društvu »Učit. konvikt« se preda vsako leto ostanek čistega dobička, ki ga isto vporabi za statuarične namene.

2. V zadružna pravila se bo sprejela določba: Ako bi se zadruga razdružila in se ni treba v pokritje pasiv rezervnega zaklada dotakniti, ali se pa le-ta le deloma porabi, se ima ali ves rezervni zaklad ali pa le preostali del z vsem drugim imetjem društvu »Učit. konvikt« v last izročiti.

In kaj naj da »Učit. konvikt« zadrugi?

Samo ime. Drugače namreč ni mogoče vseh omenjenih denarnih prispevkov v pravilih ustanoviti. Zadruga naj bi se torej imenovala:

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta«, registrovana zadruga z omejenim poroštvom.

Priporočam torej v sprejetje svoj predlog: Društvo »Učit. konv.« ustanovi zadrugo z omejeno zavezo pod firmo: Hranilnica in posojilnica »Uč. konvikta«, registrovana zadruga z omejeno zavezo, ki naj začne takoj poslovati, kakor hitro bo registrovana pri c. kr. deželnem kot trgovskem sodišču.

K besedi se oglasi nadučitelj Jakob Dimnik ter predlog g. predlagatelja z veseljem pozdravlja in kar najtopleje podpira; podobno društvo ima dunajski »Lehrerhausverein« in pred par leti so si ustanovili tako društvo naši vrli hrvaški tovariši v Zagrebu. Obe društvi delujeta jako plodonosno v prid učiteljstva, in več ko gotovo je, da bi tudi pri nas tako društvo prav dobro uspevalo ter donášalo mnogo koristi učiteljstvu, »Učitelj. konviktu« pa rednih letnih prispevkov; samo dobre in resne volje je treba, pa pojde!

G. Dimnik pravi nadalje da sta z g. Ganglom že dlje časa kovala načrte o ustanovitvi učiteljske hranilnice in posojilnice*), da so bile pa le razmere krive, da ta misel še ni postala meso in kri; zato mu je predlog g. vodje Primožiča dobrodošel in ga toplo priporoča prisotnim, da ga sprejmo brez pomisleka. Le pomislite, nadaljuje g. Dimnik, koliko nasprotnikov je imel pri ustanovitvi naš konvikt in koliko tudi naša »Jubilejska ustanova«, pa vse je šlo in nihče ni bil na škodi, nasprotno: slovensko učiteljstvo je pridobilo na imenu in ugledu, ker vsota, ki smo jo nabrali v devetih letih, nam je v ponos in nam dela čast. Tako bo tudi z našo hranilnico in posojilnico. Da pa ta misel postane kar najpreje meso, zato predlagam, da se predlog v svrhu oživetja izroči posebnemu odseku.

Pri glasovanju je bil predlog g. vodje Primožiča z dodatnim predlogom gosp. nadučitelja Dimnika enoglasno sprejet, v ta odsek so pa bili izvoljeni gg.: nadučitelj Jakob Dimnik, učitelj Alojzij Kecelj, nadučitelj Fran Lavtižar, nadučitelj A. Likozar, vodja Št. Primožič, nadučitelj Josip Traven in učitelj Juraj Režek.

S tem je bil dnevni red dognan in gospod predsednik zaključil zborovanje.

*) O tem je bil govor tudi pri »Zavezinem« zborovanju v Trstu.
Ured.